

5 juli 2013,

Geachte heer Teeven,

In deze brief geven wij een reactie op de consultatie “Kansspelen op Afstand”, met betrekking tot het wetsvoorstel Kansspelen op Afstand en de bijbehorende Memorie van Toelichting.

Met betrekking tot het voorstel voor het wijzigen van de wet op de kansspelen, is duidelijk dat het huidige wetsvoorstel verder gaat dan een wijziging met betrekking tot regulering van "online gokken" (dit laatste wordt door ons overigens ondersteund) – zoals vermeld in de uitnodiging van de Kansspelautoriteit voor het Ronde Tafel overleg van 14 juni j.l.. In de Memorie van Toelichting is vermeld dat deelname van kansspelen via alle huidige elektronische communicatiemiddelen (en toekomstige mogelijkheden) wordt vrijgesteld, via de nieuwe wetgeving (pagina 14-15, Memorie van Toelichting). Deze bredere openstelling – naast de mogelijkheid online aan kansspelen deel te nemen via internet – zal mogelijk leiden tot een grotere popularisering van kansspelen (via televisie, ontwikkeling van apps voor smartphones (Griffiths, 2013). Dit leidt tot de conclusie dat verspreiding van kansspelen via televisie – en alle andere mogelijke toekomstige elektronische middelen - ook een hogere mate van toegankelijkheid en kennismaking met kansspelen door kinderen en jongeren zal bevorderen (bijvoorbeeld bij live betting op voetbalwedstrijden; of live betting op televisiespelletjes). Hiermee zullen nieuwe vormen van gokken mogelijk verder populariseren, met name ook onder de jeugd, waarmee door grotere toegankelijkheid het risico op kansspelen wordt verhoogd. Met name jeugd, jongeren en jong-volwassenen vormen een kwetsbare groep voor het ontwikkelen van gokproblematiek – door nog niet volledige ontwikkeling van de hersenen, en het aanleren van gedrag op jongere leeftijd, wat mogelijk leidt tot toename van het aantal toekomstige risicospelers (Chambers & Potenza, 2003; Goudriaan & DeFuentes-Merillas, 2013). Door toestaan van kansspelen via telefoon, en televisie, naast internet, wordt verder de controle op de leeftijdsgrens voor deelname aan kansspelen mogelijk moeilijk te handhaven.

Op pagina 8-9 van de Memorie van Toelichting wordt vermeld dat de regering wenst “*in 2017 het aantal risicospelers te hebben terug gebracht tot het niveau van 2005 (een reductie van 92.000 naar circa 55.000) en het aantal probleemspelers maximaal op het niveau van 2011 te houden.*” Met toelating van aanbod van kansspelen via alle elektronische communicatiemiddelen, moet er rekening mee gehouden worden dat het aantal risico- en probleemspelers kan stijgen, door verdere verspreiding van mogelijkheden tot deelname aan kansspelen. Dit omdat een grotere beschikbaarheid en toegankelijkheid van kansspelen leidt tot meer gokkers en navenant meer probleemgokkers (zie bijv. Ladouceur e.a., 1999).

Wanneer er geen middelen ter beschikking worden gesteld om een reductie te bereiken in het aantal risicospelers, via bijvoorbeeld preventieve maatregelen, is het onrealistisch een reductie in risicospelers te verwachten bij een uitbreiding van het kansspelaanbod. Verdere popularisering via reclame – en via indirecte reclame door bijvoorbeeld het aanwezig zijn van

(reclame voor) sportwedenschappen of kansspelen op televisie (live betting) kan verder ook leiden tot een grotere toegankelijkheid.

In de Memorie van Toelichting worden preventieve maatregelen niet concreet uitgewerkt. Daarom zouden we willen verwijzen naar recente studies die aangeven wat er mogelijk is op het gebied van preventiemaatregelen tijdens online gokken: Monaghan, 2009; 2010; Griffiths et al., 2009 - zie referenties en lijst met webverwijzingen, onderaan deze brief, waarin maatregelen genoemd worden die beschermend zijn voor overmatig gokken.

Er wordt herhaaldelijk gesteld dat de voorwaarden en maatregelen ter voorkoming van kansspelverslaving worden vastgelegd in lagere regelgeving (algemene maatregel van bestuur). Voor effectiviteit van preventie maatregelen die genomen worden (zoals bijvoorbeeld voor kansspelen op internet: stellen van limieten, maatregelen bij overschrijden van gestelde limieten en toenemende speelfrequentie; pop-ups), wordt geadviseerd aan te sluiten bij preventiemaatregelen waarvan effectiviteit of bruikbaarheid zijn onderzocht of aangetoond (zie Monaghan, 2009, 2010; Griffiths e.a., 2009). Zo blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek dat het bevorderen van zelfbewustzijn tijdens het gokken een sleutel is voor het onder controle krijgen van gedrag ("Weet je hoe lang je aan het spelen bent?", "Heb je een pauze nodig?"), en dat pop-ups waarin aan het eigen gokgedrag wordt gerefereerd, beter helpen bij het onder controle houden van gokgedrag en het doorbreken van compulsief gokgedrag. Uit eerder onderzoek bleek bijvoorbeeld dat op gokmachines waar elke 30 minuten een pop-up bericht kwam, risico-spelers minder vaak over hun speellimiet heen gingen (Schellink & Schrans, 2002; in Monaghan, 2009), dat pop-up berichten beter worden onthouden dan statische online berichten (Monaghan & Blaszczynski, 2010), en dat berichten gericht op evaluatie van het eigen gedrag meer effect hadden op gokgedrag dan algemene informatie (Monaghan & Blaszczynski, 2010). Kortom, het (wetenschappelijk) inzicht in de determinanten van kansspelproblemen dient te worden aangewend om een stijging van de prevalentie ten gevolge van een grotere beschikbaarheid en toegankelijkheid van kansspelen zo veel mogelijk tegen te gaan. Betrokkenheid van de sector (preventie, verslavingszorg, verslavingsonderzoek) in het meedenken over het ontwerp van een spelinformatie systeem, uitsluitingsregister en andere preventieve maatregelen zou hierbij wenselijk zijn. Voor het ontwikkelen van preventieve maatregelen voor andere kanalen dan internet (televisie, apps, telefoon) moet apart nagedacht worden over te implementeren preventieve maatregelen.

Er wordt vermeld dat er een fonds gevormd zal worden om preventieve activiteiten, anonieme behandeling van gokproblematiek, en onderzoek naar gokproblematiek uit te voeren, maar het is nog niet duidelijk door wie en op welke manier dit zal uitgewerkt worden (financieel, organisatorisch en qua verantwoordelijkheid). Dit zal ruim voor invoering met de verslavingszorgsector, bijvoorbeeld met de stichting 'Resultaten Scoren' uitgewerkt en voorbereid moeten worden. Dit geldt ook voor het beschikbaar stellen van de gegevens over online gokgedrag voor wetenschappelijk onderzoek, om ook vanuit de wetenschap bij te kunnen dragen aan het veilig maken/houden van online gokken. De opbrengsten van online kansspelen, en het vervolgens beschikbaar stellen van fondsen voor preventie, behandeling in verschillende vormen (online, anoniem, face-to-face, blended) en onderzoek waarin bijvoorbeeld gemonitord wordt in hoeverre er een stijging is van gokproblematiek zullen een time-gap laten zien met de mogelijke toename van gokken door legalisering en daarmee de mogelijke toename van gokproblematiek. Hier zal een praktische oplossing voor moeten komen.

Tenslotte moet er nog nader uitgewerkt worden hoe de toepassing van het uitsluitingsregister er precies uit gaat zien, vooral in die gevallen waarin de aanbieder dan wel de omgeving van

de speler verzoeken tot inschrijving in dit register. Het opstarten van een uitsluitingsregister biedt verder mogelijkheden voor preventie maatregelen en toeleiding naar hulp in de verslavingszorg.

Samenvattend kan door (1) de bredere implementatie van kansspelen op afstand, niet alleen internet, maar ook via televisie en alle andere huidige en toekomstige vormen van elektronische communicatie, (2) door het ontbreken van een specificatie van de soorten kansspelen waar het om gaat, en (3) door het ontbreken van concreet uitgewerkte preventie maatregelen, verwacht worden dat de voorgestelde wijzigingen in de Wet op de Kansspelen m.b.t andere elektronische communicatiemiddelen dan internet, resulteren in een verhoging van het aantal mensen met kansspelproblematiek, waarin vooral jongeren en jongvolwassenen kwetsbaar zijn. De toekomstige specifieke maatregelen van bestuur kunnen hierop grote invloed hebben. Ruim voor de invoering van de wetswijziging zal het oprichten van een fonds met betrekking tot preventieve maatregelen, behandeling van gokproblematiek in verschillende vormen (online, anoniem, blended, face-to-face), toeleiding naar zorg en onderzoek naar gokproblematiek gespecificeerd moeten worden, om zo een time-gap te voorkomen. Vanuit de professionals en de wetenschappelijke instellingen benadrukken wij het risico op een toename van het aantal risicospelers door genoemde maatregelen. Wij verzoeken u dan ook, zeker ook gezien de impact die het mogelijk heeft op jeugdigen, om de invoering vergezeld te doen gaan van onderzoek en concrete uitwerking van preventieve maatregelen.

Hoogachtend,

Hoofdonderzoeker Verslaving Arkin
Principal Investigator AMC – Afdeling Psychiatrie

, Directeur Onderzoek & Onderwijs
IVO Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving

, Senior Onderzoeker IVO Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en
Verslaving

, bestuur Tactus Verslavingszorg,
Voorzitter Netwerk Verslavingszorg GGZ Nederland

, Senior Onderzoeker Gokverslaving, Tactus Verslavingszorg

, Arkin, Jellinek - Afdeling Preventie

, Senior wetenschappelijk onderzoeker, Research & Development
Novadic-Kentron

Dr. P.G.J. Greeven
Hoofd Research & Development Novadic-Kentron
Voorzitter Sectie Verslavingspsychologie
Nederlands Instituut van Psychologen (NIP)

Referenties:

Chambers, R. A. & Potenza, M. N. (2003). Neurodevelopment, impulsivity, and adolescent gambling. *J Gamb Stud*, 19, 53-84.

Goudriaan, A. & DeFuentes-Merillas, L. (2013). Pathologisch Gokken. In P.Muris & I. Franken (Eds.), *Basisboek Psychopathologie* (pp. 709-724). Utrecht, The Netherlands: De Tijdstroom.

Monaghan, S. (2009). Responsible gambling strategies for Internet gambling: the theoretical and empirical base of using pop-up messages to encourage self-awareness', *Computers in Human Behavior*, vol. 25, no. 1, pp. 202-207. <http://tinyurl.com/Monaghan2009>

Monaghan, S., & Blaszczynski, A. (2009). Electronic Gaming Machine Warning Messages: Information versus Self-Evaluation. *The Journal of Psychology*, vol. 144, 83-96. <http://tinyurl.com/Monagh2010>

Monaghan, S., & Blaszczynski, A. (2010). Impact of Mode of Display and Message Content of Responsible Gambling Signs for Electronic Gaming Machines on Regular Gamblers. *Journal of Gambling Studies*, vol. 26: 67-88. <http://tinyurl.com/mode-display>

Griffiths, M.D., Wood, R.T.A., Parke, J. (2009). Social Responsibility Tools in Online Gambling: A Survey of Attitudes and Behavior among Internet Gamblers. *Cyberpsychology & Behavior*, vol. 12, 413-421. <http://tinyurl.com/soc-resp>

Griffiths, M.D. (2013). The psychosocial impact of gambling apps. *Youth Gambling International*, 13(1), 6-7. <http://drmarkgriffiths.wordpress.com/2013/05/26/mind-the-app-the-psychosocial-impact-of-gambling-applications/>

Ladouceur, R., Jacques, C., Ferland, F., & Giroux, I. (1999). Prevalence of problem gambling: a replication study 7 years later. *Canadian journal of psychiatry*, 44(8), 802-4. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10566111>

Jacques C, Ladouceur R, Ferland F. Impact of availability on gambling: a longitudinal study (2000). *Can J Psychiatry*. 2000 Nov; 45(9):810-5. Retrieved from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11143830/>